

Юрій Молоканов

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.

Розглянуто досвід розробки та реалізації федеральних цільових програм Російської Федерації «Молодь Росії». Показано переваги російських програм над українськими, а саме: визначення обсягів фінансування та термінів проведення заходів, реалізація заходів, що спрямовані на вирішення проблем молоді, залучення коштів суб'єктів РФ та місцевих бюджетів. Визначені недоліки українських цільових програм. Запропоновано рекомендації щодо використання російського досвіду в процесі формуванні та реалізації державної молодіжної політики в Україні, в тому числі щодо внесення змін до державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009 – 2015 роки.

Ключові слова: державна молодіжна політика, цільові програми.

⇨ Державна молодіжна політика (далі – ДМП) є однією із складових формування засад стратегічного розвитку країни. Саме рівень підтримки державою молодого покоління, ефективність використання ресурсів, які направляються на соціальне становлення та розвиток молоді, визначають майбутнє країни.

Для ДМП, як і для інших складових державної політики, важливе значення відіграють планування її розвитку на декілька найближчих років, виділення необхідних фінансових ресурсів. Одним з найбільш ефективних засобів вирішення цього завдання є розробка та реалізація цільових молодіжних програм, що розраховані на декілька років.

Використання програмно-цільового методу планування передбачає визначення проблеми та формулювання цілей; розробку і реалізацію програми, спрямованої на досягнення цілей; систематичний контроль за якістю та результатами проведення заходів, передбачених програмою; коригування заходів, спрямованих на реалізацію цілей. В Україні програмно-цільовий метод реалізується за допомогою державних цільових програм. Відповідно до закону [1], державна цільова програма – це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням.

Для України актуальним є завдання вивчення, аналізу та адаптації практики реалізації ДМП пострадянських держав, насамперед Російської Федерації (далі РФ). РФ раніше приступила до розробки та реалізації федеральних цільових програм (далі ФЦП) «Молодь Росії». Тому російський досвід розробки та реалізації ФЦП «Молодь Росії» може бути творчо використаний органами державної влади України.

⇨ В державних доповідях про становище молоді [2; 3], підготовлених російськими дослідни-

актуальною проблемою державного управління в окресленій сфері залишається питання ухвалення Концепції державної етнонаціональної політики України, головною метою якої є консолідація та розвиток української нації, її історичної свідомості, збереження та розвитку культурної, мовної та релігійної самобутності етнічних спільнот України на основі забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Ухвалення даної Концепції сприятиме реалізації державної етнонаціональної політики в центрі та у регіонах на новому, більш якісному рівні.

Література.

1. Про державний суверенітет України: Декларація від 16 лип. 1990 р. № 55-XII // Відом. Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – С. 429.
2. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25 черв. 1992 р. № 2494-XII // Відом. Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – С. 529.
3. Про мови в Українській РСР: Закон УРСР від 28 жовт. 1989 р. № 8312-11 // Відом. Верховної Ради УРСР. – 1989. – Додаток до № 45. – С. 631.
4. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 черв. 1992 р. № 2460-XII // Відом. Верховної Ради України. – 1992. – № 34. С. 504.
5. Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин: закон України від 9 груд. 1997 р. № 703/97-ВР // Відом. Верховної Ради України. – 1998. – № 14. – С. 56.
6. Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин: Закон України від 15 трав. 2003 р. № 802-IV // Відом. Верховної Ради України. – 2003. – № 30. – С. 259.
7. Про схвалення Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства [Електронний ресурс] / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р. № 1035-р. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
8. Про Концепцію державної етнонаціональної політики України [Електронний ресурс]: проект Закону України від 6 черв. 2005 р. № 7615. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
9. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства [Електронний ресурс]: роз'яснення Міністерства юстиції України від 3 лют. 2011 р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
10. Іванішин В. Л. Нація. Державність. Націоналізм: Монографія. – Львів: Світ, 2002. – 468 с.
11. Основи політології: Навчальний посібник / Керівник авт. кол. Кирилюк Ф.М. – К.: Либідь, 2003. – 336 с.

ками: Е. Камалдиною, В. Родіоновим, Ю. Зубком, В. Чупровим та іншими, змістовно вивчались особливості формування і реалізації ДМП в РФ, в т.ч. деякі аспекти формування та реалізації ФЦП «Молодь Росії». Проте комплексного дослідження зазначених програм не проводилося. Український вчений Є. Бородин в своїй монографії «Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991–2004 рр.)» [4] висвітлює досвід розробки та реалізації перших двох молодіжних програм України, відмітивши їх декларативність.

➤ Не вирішеною раніше частиною загальної проблеми є дослідження досвіду розробки та реалізації ФЦП «Молодь Росії» в контексті вдосконалення ДМП в Україні.

➤ Метою дослідження є визначення і наукове обґрунтування основних напрямків оптимізації шляхів розробки та реалізації державно-цільових програм у галузі ДМП з урахуванням російського досвіду.

➤ Російська Федерація раніше України почала використовувати програмно-цільовий метод формування та реалізації ДМП. Всього було прийнято три програми: Федеральна програма «Молодь Росії» (1994–1997 рр.), ФЦП «Молодь Росії» (1998–2000 рр.), ФЦП «Молодь Росії» (2001–2005 рр.)

Федеральна програма «Молодь Росії» була схвалена Указом Президента РФ 15 вересня 1994 р. [5] та отримала статус Президентської. Метою Програми було визначено створення правових, економічних і організаційних механізмів здійснення ДМП.

На фінансування програми планувалося виділити 1125 млрд руб. (що відповідає 287 млн доларів США), в т.ч. 232 млрд руб. з федерального бюджету (відповідно 59 млн доларів США), 603 млрд руб. з бюджетів суб'єктів РФ (відповідно 154 млн доларів США), 289 млрд руб. з місцевих бюджетів (відповідно 74 млн доларів США).

Програмою було передбачено наступні підпрограми: створення системи інформаційного забезпечення молоді; шляхи вирішення житлової проблеми молоді; підтримка молоді сім'ї; підтримка молодіжного підприємництва; вирішення питань зайнятості молоді; розвиток громадянськості і патріотизму російської молоді; підтримка талановитої молоді; розвиток художньої творчості молоді; розвиток масового спорту серед дітей і молоді; формування і розвиток системи соціальних служб для молоді; розвиток системи дитячого, молодіжного і сімейного відпочинку; міжнародна молодіжна співпраця; система підготовки і перепідготовки державних службовців і фахівців з роботи з молоддю; державна підтримка діяльності дитячих і молодіжних об'єднань; система контролю за реалізацією Програми.

Найбільше фінансування планувалося виділити на розвиток системи дитячого, молодіжного і сімейного відпочинку (667 млрд руб., з федерального бюджету – 67 млрд руб.), вирішення питань зайнятості молоді (84 млрд руб., з федерального бюджету – 33 млрд руб.), формування і розвиток системи соціальних служб для молоді (82 млрд руб., з федерального бюджету – 22 млрд руб.), вирішення житлової проблеми молоді (45 млрд руб., з федерального бюджету – 14 млрд руб.). Підпрограми містили конкретні заходи, наприклад, «створення 15 експериментальних бізнес-інкубаторів та їх організаційне, кадрове, матеріально-технічне забезпечення», «організація робочих місць для молоді віком 14–20 років на базі міжшкільних учбово-виробничих комбінатів» тощо.

При затвердженні наступної програми було зазначено [6], що при реалізації Федеральної програми «Мо-

лодь Росії» уведено в експлуатацію більше 1,5 млн м² житла, одержали квартири більше 15 тис. молодих сімей, зареєстровано понад 70 молодіжних бірж праці, тільки в 1995 р. через систему громадських робіт було забезпечено роботою у вільний від навчання час близько 1 млн молодих людей». Водночас зазначалося, що «загальна стратегія реалізації Програми, що передбачала здійснення заходів в умовах оптимального і стабільного фінансування, виявилася порушеною. Особливо негативний вплив на хід реалізації Програми зробило нестабільне і недостатнє фінансування. Фактичне фінансування склало 65 відсотків передбачених бюджетних асигнувань (від розрахункової потреби – 15 відсотків)». Як зазначено в таблиці 1, за рахунок коштів суб'єктів РФ та позабюджетних джерел в 1995–1996 рр. виділено близько 215 млрд руб. із запланованих 667 млрд руб.

18 червня 1997 р. Постановою Уряду РФ було затверджено ФЦП «Молодь Росії» (1998–2000 роки) [6], яка також отримала статус Президентської. Основною метою Програми було визначено подальше формування і зміцнення правових, економічних та організаційних умов для громадянського становлення і соціальної самореалізації молоді.

На виконання програми планувалося витратити 1492 млрд руб., (що відповідає 268 млн доларів США), у т.ч. з федерального бюджету – 155 млрд руб. (відповідно 28 млн доларів США), з бюджетів суб'єктів РФ, місцевих бюджетів і позабюджетних джерел – 1337 млрд руб. (відповідно 240 млн доларів США).

Були визначені наступні напрями реалізації Програми:

- формування умов для громадянського становлення, духовно-морального і патріотичного виховання молоді;
- вирішення соціально-економічних проблем молоді (цей розділ включав 4 підпрограми: шляхи вирішення житлової проблеми молоді, соціально-економічну підтримку молоді сім'ї, сприяння молодіжному підприємництву, вирішення питань зайнятості молоді);
- інтелектуальний та фізичний розвиток молоді (5 підпрограм: підтримка талановитої молоді, розвиток художньої творчості молоді, підтримка масового молодіжного та дитячого спорту, міжнародне молодіжне співробітництво, державна підтримка діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань);
- соціальна підтримка та захист молоді (3 підпрограми: правовий захист і асоціальна адаптація молоді, формування та розвиток системи клубів і соціальних служб для молоді, розвиток системи молодіжного, дитячого та сімейного відпочинку);
- забезпечення реалізації Програми (2 підпрограми: створення системи інформаційного забезпечення молоді і молодіжної політики, створення системи підготовки і перепідготовки фахівців з роботи з молоддю).

Як зазначено в таблиці 1, найбільше фінансування з федерального бюджету отримали підпрограми формування умов для громадянського становлення, духовно-морального і патріотичного виховання молоді (24 млрд руб.), вирішення питань зайнятості молоді (14 млрд руб.), формування та розвиток системи клубів і соціальних служб для молоді (14 млрд руб.).

Більшість заходів програми були спрямовані на вирішення конкретних проблем молоді, насамперед,

«реалізація пілотних проектів в галузі організаційного і фінансового забезпечення будівництва та експлуатації житла на базі молодіжних житлових комплексів», «державна підтримка розвитку молодіжних центрів, підліткових клубів та інших форм роботи з молоддю за місцем проживання».

ФЦП «Молодь Росії» на 2001–2005 рр. була затверджена Постановою Уряду РФ від 27 грудня 2000 р. [7]. Основними цілями Програми були визначені створення і розвиток правових, соціально-економічних і організаційних умов для самореалізації молоді, духовно-морального виховання молоді.

Було визначено наступний обсяг фінансування Програми – 4034 млн руб. (що відповідає 143 млн доларів США), у т.ч. 334 млн руб. – з федерального бюджету (відповідно 12 млн доларів США); 3680 млн руб. з бюджетів суб'єктів РФ (відповідно 130 млн доларів США); 19 млн руб. – з позабюджетних джерел (відповідно 0,7 млн доларів США).

Були затверджені основні напрями реалізації Програми: формування умов для цивільного становлення, військово-патріотичного, духовно-морального виховання молоді, увічнення пам'яті захисників Батьківщини; шляхи вирішення житлової проблеми молоді і молодих сімей, підтримка молодіжного підприємництва й сприяння зайнятості молоді; формування та розвиток системи соціальних служб і клубів для молоді, комплексні заходи щодо зміцнення молоді сім'ї; профілактика наркоманії і залежності від психоактивних речовин, асоціальних явищ у молодіжному середовищі, правовий захист і збереження психічного здоров'я молоді; розвиток молодіжного, дитячого та сімейного відпочинку і масового молодіжного спорту; розвиток художньої творчості молоді; міжнародне молодіжне співробітництво; розвиток системи перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців з роботи з молоддю, створення системи інформаційного забезпечення молодіжної політики; створення умов для ефективної реалізації потенціалу молоді в процесі соціально-економічних перетворень у країні, підтримка дитячих, молодіжних і студентських громадських об'єднань.

Найбільше фінансування отримали такі підпрограми: формування умов для громадянського становлення, військово-патріотичного, духовно-морального виховання

молоді. (243 млн руб., в т.ч. 30 млн руб. – з федерального бюджету); створення умов для ефективної реалізації потенціалу молоді в процесі соціально-економічних перетворень у країні. (202 млн руб., в т.ч. 27 млн руб. – з федерального бюджету) розвиток молодіжного, дитячого та сімейного відпочинку (171 млн руб., в т.ч. 15 млн руб. – з федерального бюджету).

Майбутнє ФЦП «Молодь Росії» обговорювалася під час проведення Року молоді. На засідання Держради РФ 17 липня 2009 р. Президент РФ Д. Медведєв підтримав пропозицію щодо прийняття ФЦП «Молодь Росії» на 2011-2015 роки, передбачивши в ній заходи щодо використання інноваційного потенціалу, з підтримки різних молодіжних ініціатив, з розвитку молодіжного підприємництва, включаючи можливості використання нових механізмів підтримки волонтерського руху. Була затверджена концепція зазначеної програми, розроблено її проект з бюджетом 24 млрд руб. (що відповідає 844 млн доларів), в т.ч. з федерального бюджету 11 млрд руб. (відповідно 400 млн доларів), проте через заперечення Міністерства фінансів станом на 1 вересня 2011 р. програма не затверджена.

В Україні використання програмно-цільового методу розпочалося у 1998 р., коли Кабінет Міністрів України (далі КМУ) затвердив комплексні заходи щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України») [8]. У 2003 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004-2008 роки» [9]. У 2009 році КМУ затвердив Державну цільову соціальну програму (далі ДЦСП) «Молодь України» на 2009–2015 роки» [10].

Українські молодіжні програми містили розділи, схожі з відповідними розділами (підпрограмами) російських програм. Перші дві програми були декларативними та не містили обсягів, джерел фінансування та термінів проведення відповідних заходів. Більшість заходів, включених до програм, також мали декларативний характер, що зазначено в табл. 1. Серед заходів, які були спрямовані на поліпшення соціального становища молоді, можна виділити завдання організувати у навчальних закладах роботу учнівських кооперативів з випуску товарів народного споживання і надання послуг та створити у Києві Центр молодіжних організацій України.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз особливостей федеральних цільових програм «Молодь Росії» та державних програм «Молодь України»

Особливості програм	Російські програми	Українські програми
Наявність термінів проведення заходів та обсягів фінансування	Є у всіх програмах	Тільки у ДЦСП «Молодь України» на 2009–2015 роки» а також у програмах підтримки молодіжного підприємництва та забезпечення молоді житлом
Спрямування заходів на вирішення проблем молоді	Більшість заходів спрямовані на вирішення проблем молоді	Більшість заходів не мають безпосереднього відношення до вирішення проблем молоді.
Підпрограми, які мають найбільшу фінансову підтримку	Формування умов для громадянського становлення, військово-патріотичного, духовно-морального виховання молоді	надання підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям
Виконання затверджених обсягів фінансування	Обсяги фінансування, повністю не виконувалися	Обсяги фінансування повністю не виконувалися

ДЦСП «Молодь України» на 2009–2015 роки є першою молодіжною програмою, що містить обсяги фінансування, терміни проведення заходів. На її виконання

планувалося виділити 164 млн грн. (що відповідає 20 млн доларів США), в том у числі з Держбюджету 136 млн грн. (відповідно 17 млн доларів США), з інших дже-

рел 27 млн грн. Переважне фінансування отримали завдання програми щодо надання підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям (84 млн грн.).

Серед заходів, спрямованих на виконання програми найбільш часто зазначаються всеукраїнські та міжнародні акції, семінари, фестивалі, наради, конкурси тощо. Проте ці заходи мало впливають на поліпшення соціального становища та самопочуття молоді.

Крім того, у 2002 р. КМУ затвердив Державну програму підтримки молодіжного підприємництва на 2002–2005 роки [11]. Загальна сума фінансування програми складала 3,3 млн грн (по курсу станом на 1 січня 2002 р. відповідає 0,62 млн доларів США), в т.ч. з державного бюджету 2,3 млн грн (відповідно 0,43 млн доларів США). Серед корисних заходів, що були передбачені у програмі, можна відзначити модернізацію та функціонування Інтернет-порталу для молодих підприємців, розроблення і створення в мережі Інтернет єдиної інформаційної бази даних про вакансії для молоді, яка шукає роботу та утворення та сприяння функціонуванню Всеукраїнського молодіжного центру розвитку підприємництва.

Також у 2002 р. була затверджена Державна програма забезпечення молоді житлом на 2002–2012 рр. [12], загальний обсяг фінансування якої був визначений в сумі 5858 млн грн. (що відповідає 1106 млн доларів США), в т.ч. 1397 млн грн з державного бюджету (відповідно 264 млн доларів США), та 1060 млн грн. з місцевого бюджету (відповідно 200 млн доларів США). В програмі було зазначено, що її виконання «дасть змогу добудувати об'єкти незавершеного будівництва загальною площею понад 1,5 млн м², а отже, забезпечити житлом більш як 20 тис. молодих сімей та одиноких молодих громадян». Крім того, за умов належного фінансування планувалося забезпечити житлом ще близько 50 тис. молодих сімей та одиноких молодих громадян». Проте було профінансовано **близько 50 % від запланованих програмою обсягів, що зазначено в табл. 1**. Щорічне зменшення обсягів фінансування протягом 2005–2009 рр. призвело до затягування будівництва житлових об'єктів, що споруджувалися в межах її реалізації.

В результаті проведеного дослідження було проаналізовано досвід реалізації програмно-цільового методу планування ДМП в РФ. В результаті проведеного аналізу були зроблені наступні *висновки*:

1. Використання програмно-цільового методу в процесі формування та реалізації ДМП розпочалося ще у 1994 р. Водночас, основною проблем реалізації цих програм було їх недостатнє фінансування, насамперед тієї частини, яка повинна фінансуватися за рахунок коштів суб'єктів РФ. Крім того, кожна наступна програма фінансувалася у меншому розмірі, ніж попередня, а остання, третя програма отримала фінансування вдвічі менше ніж друга. Поступово змінювалися пріоритети фінансування підпрограм – якщо у першій програмі найбільше фінансування отримала підпрограма «Розвиток системи дитячого, молодіжного і сімейного відпочинку», то у другій та третій програмах підпрограми щодо формування умов для громадянського становлення, духовно-морального і патріотичного виховання молоді.

2. На відміну від українських програм, всі російські ФЦП містили чітко визначені обсяги фінансування та терміни проведення кожного заходу. Більшість заходів були спрямовані на вирішення реальних проблем молоді. В Україні перші дві програми носили декларативний характер, і тільки ДЦСП «Молодь України» на 2009–2015 роки містила заходи з термінами проведення та шляхами фінансування. Обсяги фінансування ФЦП

РФ були в декілька разів більше обсягів фінансування відповідних українських програм, навіть з урахуванням співвідношення кількості населення. Єдиним винятком була Державна програма забезпечення молоді житлом на 2002–2012 рр., проте затверджений обсяг фінансування виконано на сьогодні лише на 50%.

Крім того, якщо в РФ найбільше фінансування виділялося на підпрограми щодо духовно-морального та патріотичного виховання молоді, то більше половини фінансування ДЦСП «Молодь України» виділяється на надання підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям, які об'єднують 2–4% молоді. Проблеми молоді планується вирішувати через проведення семінарів та круглих столів, що не сприяє ефективному використанню бюджетних коштів. Більш ефективні заходи містили Державна програма забезпечення молоді житлом на 2002–2012 рр. та програма підтримки молодіжного підприємництва на 2002–2005 роки.

⇒ В результаті проведеного дослідження вносяться наступна пропозиція щодо вдосконалення використання програмно-цільового методу реалізації ДМП в Україні: При внесенні змін до ДЦСП «Молодь України» на 2009–2015 роки чи розробці нової державно-цільової програми, по-перше, збільшити обсяги бюджетного фінансування, по-друге, змінити пріоритети фінансування напрямів програми, насамперед, на виховання молоді, сприяння зайнятості молоді, підтримки талановитої молоді, по-третє, додати до програми заходи, які безпосередньо впливали на вирішення соціальних проблем молоді.

Література.

1. Про державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1621-15>. – Назва з екрана.
2. Положение молодежи и реализация государственной молодежной политики в Российской Федерации. 2000–2001 г. / Министерство образования Российской Федерации. – М. : Логос, 2002. – 303 с.
3. Положение молодежи и реализация государственной молодежной политики в Российской Федерации: 2002 г. / Министерство образования Российской Федерации. М. : Логос, 2003. – 150 с.
4. Бородін Є.І. Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991–2004 рр.) : монографія / Є.І. Бородін. – Д. : Пороги, 2008. – 429 с.
5. О Федеральной программе «Молодежь России» : Указ Президента Российской Федерации от 15 сентября 1994 г. № 1922 // Правовая Россия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lawru.info/legal2/se17/pravo17624/index.htm>. – Заголовок с экрана.
6. О Федеральной целевой Программе «Молодежь России (1998–2000 годы)»: Постановление Правительства Российской Федерации от 18 июня 1997 года № 746 // Законодательство Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://government.consultant.ru/page.aspx?1094081>. – Заголовок с экрана.
7. О Федеральной целевой Программе «Молодежь России (2001–2005 гг.)»: Постановление Правительства Российской Федерации от 27 декабря 2000 года № 1015 Собрание законодательства Российской Федерации. Издательство «Юридическая литература», 08 января 2001, № 2, ст. 172.
8. Про комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні

(«Молодь України»): Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 1998 р. № 348. // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=348-98-%EF>. – Назва з екрана.

9. Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004–2008 роки: Закон України // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1281-15>. – Назва з екрана.

10. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009–2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 січня 2009 р. № 41 // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=41-2009-%EF>. – Назва з екрана.

11. Про затвердження Державної програми підтримки молодіжного підприємництва на 2002–2005 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2002 р. № 536 // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=536-2002-%EF>. – Назва з екрана.

12. Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2002–2012 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2002 р. № 1089. // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1089-2002-%EF>. – Назва з екрана.

УДК 336.14:332.13

Дмитро Нехайчук

РОЛЬ БЮДЖЕТІВ РОЗВИТКУ В ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Здійснено оцінку ролі бюджетів розвитку в системі функціонування інституту місцевого самоврядування. Проаналізовано структуру бюджетів розвитку місцевих бюджетів в умовах нового бюджетного законодавства. Уточнено, що обмеженість джерел бюджетів розвитку стримує зростання їхніх розмірів і посилення їхньої ролі у фінансовому забезпеченні капітальних витрат місцевого самоврядування. Структуровані окремі види надходжень в сукупних надходженнях бюджетів розвитку місцевих бюджетів України за останні 8 років. Зроблено висновки щодо необхідності активізації розвитку системи місцевих запозичень, спрощення порядку випуску місцевих позик та надання права здійснювати запозичення до бюджету розвитку органам місцевого самоврядування всіх рівнів, водночас підвищивши прозорість запозичень та запровадивши ефективний порядок експертизи інвестиційних проектів.

Ключові слова: бюджет, бюджети розвитку, місцеве самоврядування, місцеві фінанси, запозичення, надходження, витрати, місцевий бюджет.

⇒ Спроможність органів місцевого самоврядування самостійно мобілізувати та витратити кошти з метою фінансового забезпечення програм і заходів соціального та економічного розвитку території, реалізації схвалених громадою інвестиційних та інноваційних проектів є важливим індикатором фінансової незалежності цих органів. Навпаки, неспроможність здійснювати видатки розвитку унеможливує здійснення ними фінансової та економічної політики, а відтак і досягнення пріоритетних для місцевої спільноти цілей.

⇒ У сучасній науковій літературі з фінансів проблемам місцевих бюджетів у своїх працях значної уваги приділяють: В. Андрущенко, С. Буковинський, О. Василик, О. Данілов, М. Єрмошенко, О. Кириленко, Л. Тарангул, С. Юрій. І. Луніна. У розробках: В. Кравченка, Ю. Пасічника, В. Базилевича, К. Павлюк досліджуються питання формування та напрями ефективного використання коштів місцевих бюджетів. Фінансове забезпечення місцевого самоврядування розглядають у своїх дослідженнях такі відомі російські вчені, як: Н. Альвінська, Г. Барабашев, Л. Павлова, С. Трунов, В. Фадєєв та інші. У останніх надходженнях сучасної періодичної літератури з економіки та фінансів одне з провідних місць займають публікації щодо проблем міжбюджетних відносин тощо.

⇒ Мета статті – довести важливість бюджетів розвитку в системі фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів та підвищенні фінансової самостійності інституту місцевого самоврядування.

⇒ Поділ бюджетних видатків на поточні та видатки розвитку започатковано в нашій країні ще в 1995 р. в новій редакції закону «Про бюджетну систему України» [1]. Відповідно до цього правового акта видатками розвитку вважалися витрати бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, пов'язані з розширенням відтворенням. У 1997 р. згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] в офіційний обіг уведено поняття бюджету розвитку, що отожднюється з доходами і видатками місцевого бюджету, які утворюються та використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку та зміцнення матеріально-фінансової бази.

Питання формування та використання бюджету розвитку відображено також у Бюджетному кодексі України. Для реалізації положень статті 143 Конституції України та статей 1 і 63 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо основних засад формування бюджету розвитку Бюджетним кодексом (ст. 71) було визначено конкретні джерела бюджету розвитку та напрями його витрачання. В таблиці 1 наведено загальну схему надходжень та витрат бюджету розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Виклад основного матеріалу

Мета